REDE A.H. KLOOS, PvdA-congres 20 maart 1971

Ik ken - heel oppervlakkig overigens - iemand die eens heeft gezegd, niet met de PvdA getrouwd te zijn. Dat was niet aardig van die man - want hij was nota bene lid van de Eerste Kamer voor die partij -, maar hij was - en dat hebben sommige mensen uit het oog verloren - óók voorzitter van een vakbond, dat tot het uiterste moet proberen met confessionele vakbonden op één lijn te blijven.

Straks wordt die man voorzitter van een omroeporganisatie en wie weet -, doet hij in die funktie weer zo'n uitspraak. Ja, waarom eigenlijk niet. Ik heb me laten vertellen dat alle PvdA-leden - jammer genoeg - ook niet met die omroep getrouwd zijn.

Op het ogenblik geniet die man voor enkele weken van de weelde; ambteloos burger te zijn en is dáárdoor in de gelegenheid uit te spreken dat je niet per sé met iemand getrouwd moet zijn om ervan te houden!

Een politieke partij sticht je om je ideeën te doen zegevieren. Verkiezingen ga je als partij in, om te winnen en om zoveel mogelijk van je maatschappelijke opvattingen waar te maken.

Daarvoor moet je bereid zijn in de regering te stappen, als het kan alléén; op bepaalde voorwaarden en onder bepaalde omstandigheden misschien met anderen.

Soms kan oppositie voeren doel op zichzelf zijn, namelijk wanneer dat ertoe leidt dat de afkalving van de politieke tegenstanders er door versnelt, en op termijn - maar dat moet dan (met Sint Juttemis) zijn - men zó versterkt uit de oppositierol komt, dat men aan bod komt om te regeren met heel wat sterkere papieren dan voorheen.

De verkiezingen van 28 april zullen leren of vier jaar oppositie voeren tot dat doel heeft geleid.

Regeren mag het streven van iedere partij zijn; regeren ná 28 april is geen plezierig vooruitzicht!

De financiële positie is niet helemaal duidelijk, maar is bepaald niet rooskleurig! Dat is wél duidelijk.

De terughoudendheid van Witteveen om financiële gegevens over de toekomst te verschaffen aan de Kamer, wijst daarop.

Met welke overlopende verplichtingen krijgt men als nieuw kabinet te maken? Wie ook de formateur wordt, hij doet er verstandig aan de financiële positie tot op de bodem te laten onderzoeken door de competente instanties. Daar is in het verleden ook door ons wel eens een beetje lichtvaardig overheen gestapt, in het op zich

begrijpelijke verlangen eigen denkbeelden te verwezenlijken.
Een redelijke positie van de schatkist in de komende jaren, die essentieel is om iets van de eigen ideeën te realiseren, is een essentiële voorwaarde om er in te gaan.
Een tweede conditie is, dat men over de mogelijkheden moet beschikken de conjunctuur in de hand te krijgen. Door een voldoende planning van de investeringen en niet alleen die van het bedrijfsleven, is de totale conjunctuur over het kookpunt heen geraakt en zijn wij in een lichte recessie beland.
Meerjarige sectorplanning - én de instrumenten om dat af te dwingen - zullen in de komende regeringsperiode van de grond moeten komen, anders verzeilt men weer in de conjuncturele en structurele avonturen met de overheid als superbankier voor hele en halve failliete boedel zonder dat er, aan de produktiestructuur zelf materieel iets verbetert en de hollende inflatie als permanent verschijnsel wordt ingebouwd.
Derde voorwaarde: Herstel van normale betrekkingen met het bedrijfsleven en met name met de vakbeweging.
Aan het einde van deze kabinetsrit is er geen normale dialoog tussen overheid en vakbeweging over het zo essentiële loonbeleid: Door de dreiging met de loonpauze in 1968, de ongelukkige minimum-loonwet, met in eerste instantie de ingebouwde achterstand voor de zwaksten, daarna de loonwet met het beruchte artikel 8, vervolgens de loonmatiging.
Ja, in de loonpolitiek heeft de minister van Sociale Zaken zo wat alle fouten gemaakt die theoretisch denkbaar waren en dat is geen kleine prestatie. Waarmee bepaald zijn overig beleid niet gekenschetst is, dat plussen en minnen telt.
Elk nieuw kabinet krijgt het probleem van de gefrustreerde vakbeweging op zijn bord met de noodzaak dat snel uit de weg te ruimen. Voorwaarde daarvoor is dat de loonmatiging, die zoals Den Uyl in het loondebat heeft benadrukt, eerder inflatoir dan matigend werkt, uit de weg wordt geruimd en artikel 8 uit de wet verdwijnt.
Ik hoop dat deze uitspraak niet in strijd is, Hans van den Doel, met een van je stellingen uit je proefschrift.
De Nederlandse vakbeweging - en dat is niet alleen het NVV - is de natuurlijke en in vele opzichten gelijkwaardige bondgenoot van de
DE partij hoeft echt niet voortdurend zijn beleid te rechtvaardigen met verwijzing' naar de opvattingen die in de vakbeweging leven. Dat wekt bij het CNV en het NKV en ook bij het NVV eerder irritatie en het gevoel dat men wat al te opzettelijk zieltjes wil

winnen.
Niemand in het CNV en het NKV zal, als straks de programma vergelijkingen op tafel komen, er omheen kunnen dat de progressieve concentratie met de PvdA als sociale kern als betrouwbare bondgenoot in het parlement niet te missen is.
Het knaagt aan die NKV'ers en die CNV'ers die nog confessioneel stemmen, dat hun KVP, AR en CHU-politici hen voortdurend in een conflictsituatie plaatsen.
Als vakbewegingslid het ene program, het ene beleid vóórstaan, als politieke wezen voortdurend te zien dat de eigen partij van die lijn afwijkt en in bondgenootschappen treedt met de politieke steunpilaar van de ondernemers.
Wij moeten als Partij van de Arbeid niet nalaten de katholieke en protestant-christelijke werknemers uit NKV en CNV, die confessioneel stemmen, bij vóórtduring te confronteren met die gespletenheid.
Er komt, vroeg of laat, - maar waarschijnlijk laat - een moment dat de confessionele arbeider zelf die gespletenheid zal opheffen.
Ik ben er niet van overtuigd dat een PvdA in oppositie tegenover confessionele partijen + VVD dat proces van politieke onthechting van de confessionele arbeiders versnelt. Oppositie voeren werkt zelden inspirerend. Dan moet de tegenstander het al zó bont maken als met do loonmatiging, maar zelfs het kabinet-de Jong stuurt ons die God-send niet vlak voor de verkiezingen, en mensen vergeten snél, zoals de Bossche uitslag doet vermoeden.
Schermerhorn zei deze week in een vraaggesprek voor de t.v. - terecht - dat de voor ons zo onbegrijpelijke politieke trouw van de katholieke en christelijke arbeiders, óók iets te maken heeft met een vertekend beeld van de socialisten.
Er bestaat tegen het socialisme een zekere vage afweerhouding, die in enkele generaties van socialistenhaat zijn wortels vindt. Die wortels zitten diep. En voor mij is de vraag of het beeld van de socialistische boeman dat bij o, zovelen nog leeft, niet eerder verbleekt in constructief regeringsbeleid dan in de vaak onvermijdelijk recalcitrant aandoende oppositie, maar het moet ons natuurlijk door de anderen ook mogelijk worden gemaakt uit de oppositie-rol te treden en samenwerking aan te gaan. Binnen de confessionele vakbeweging, vooral bij het NKV, leeft er duidelijke angst dat een hernieuwde periode van coalitie van confessionelen en VVD tot een splitsing binnen de vakcentrales gaat leiden. Die vrees komt mij niet ongegrond voor. Ik zou dat voor de werknemers funest vinden en voor de Partij van de Arbeid geen

winst. Maatschappijvernieuwing is niet alleen een zaak van de politiek. Die loopt over een dubbelspoor.
Het overleg - en de overeenkomsten tussen ondernemers en vakbeweging, vaak onder druk van de arbeidsmarkt afgedwongen - is de ándere weg om de maatschappij te veranderen. Elke splitsing binnen de vakbeweging die onherroepelijk tot polarisatie en tot een hecht bondgenootschap van één deel van de vakbeweging met de confessionele partijen leidt, acht ik funest (zie België) óók voor de PvdA omdat ze ertoe bijdraagt het confessionalisme in politiek en vakbeweging te vestigen in plaats van af te zwakken.
Het zijn deze overwegingen die mij van meet af tot de overtuiging hebben gebracht dat onze partij niet het alibi moet verschaffen aan een der confessionelen om met de VVD in zee te gaan, omdat dat tevens een alibi is voor aarzelaars om de stap naar óns toch weer uit- of af te stellen.
DE kansen om een deel van de confessionele werknemers uit hun oude politieke verbanden te halen, zijn gunstiger dan ze ooit in de naoorlogse periode zijn geweest. Maar we zullen de winst alléén binnenhalen wanneer wij in deze pró-verkiezingstijd ons inleven in de gedachtenwereld van hen die in het conflikt zitten of zij hun traditionele politiek tehuis moeten verlaten.
Wij zullen geen gelegenheid voorbij moeten laten gaat om aan te tonen, hoe sterk de krachten binnen de confessionele partijen zijn, die met de VVD in zee willen.
Slagen wij er in dat over te brengen dan hebben wij op 28 april een redelijke kans.